

Arbetsmarknadsutskottets betänkande

1982/83:9

om statlig lönegaranti vid konkurs

I betänkandet behandlas motionerna 1981/82:1518 och 1981/82:1969, båda av Göthe Knutson (m) och Gullan Lindblad (m).

Sammanfattning

Två motioner från allmänna motionstiden 1982, båda av Göthe Knutson (m) och Gullan Lindblad (m), syftar till ändringar i den statliga lönegarantin vid konkurs. Kort efter det att motionerna väcktes beslöt regeringen att göra en översyn av lönegarantilagen. De direktiv som i samband därmed utfärdades för översynsarbetet inbegriper frågor av det slag som aktualiserats i motionerna. Dessa föreslås därför inte leda till någon åtgärd.

Motionerna

1981/82:1518 av Göthe Knutson (m) och Gullan Lindblad (m)

I motionen yrkas att riksdagen beslutar att hos regeringen hemställa om en snabb översyn av lagen om statlig lönegaranti i syfte att undanröja snedvridningar i konkurrensförhållanden och andra olägenheter som redovisas i motionen.

Motionen behandlar den möjlighet som lönegarantin ger en konkursförvaltare att fortsätta driften av ett konkursdrabbat företag. Detta kan göra det lättare att överlåta företaget och kan ge det bättre utsikter att leva vidare. Men, fortsätter motionärerna, om man utnyttjar lönegarantisystemet på ett sådant sätt kan det få skadliga verkningar för andra företag i samma bransch. Detta exemplifieras närmare i motionen.

1981/82:1969 av Göthe Knutson (m) och Gullan Lindblad (m)

I motionen yrkas att riksdagen beslutar att hos regeringen begära förslag om sådana ändringar i lagen om statlig lönegaranti att rörligheten på arbetsmarknaden främjas.

Motionärerna anser att det borde finnas klarare regler om skyldighet för anställda i företag som har gått i konkurs att ta lediga arbeten som erbjuds av arbetsförmedlingen. De tänker sig att lönegarantisystemet i det hänseendet får samma utformning som reglerna om ersättning vid arbetslöshet.

Uppgifter om lönegarantin

Gällande rätt m. m.

Enligt lagen om statlig lönegaranti vid konkurs svarar staten för betalningen av arbetstagares fordran hos arbetsgivare som har försatts i konkurs. Garantin omfattar dels löne- och pensionsfordringar, dels vissa konkursansöknings- och konkurskostnader. Beträffande löne- och pensionsfordringar gäller följande regler. Fordringen skall ha förmånsrätt enligt 12 § förmånsrättslagen, vilket bl. a. innebär att den inte får vara äldre än ett år räknat från det konkursansökan gjordes. Lönegarantin omfattar också lön under uppsägningstid av högst sex månader. Garantin är för varje arbetstagare begränsad till ett belopp motsvarande tolv gånger det vid konkursbeslutet aktuella basbeloppet enligt lagen om allmän försäkring.

Lönegarantilagen innehåller inte några regler om hur lön skall beräknas under uppsägningstid. Den frågan regleras i 12–14 §§ lagen om anställningsskydd. Bestämmelserna innebär bl. a. att en arbetstagare har rätt till lön och andra anställningsförmåner under uppsägningstiden även om han inte erbjuds arbete under tiden. En arbetstagare som under uppsägningstiden får arbete hos en annan arbetsgivare är skyldig att vidkännas avdrag på uppsägningsslönen för det belopp han förtjänar i den nya anställningen. På samma sätt kan en arbetstagare få vidkännas avdrag på uppsägningsslönen för inkomster som han under uppsägningstiden "uppenbarligen kunde ha förvärvat i annan anställning som han skäligen bort godtaga". Frågan om hur bestämmelsen skall tolkas bestäms i sista hand av arbetsdomstolen. Hittills har frågan varit uppe i endast ett fåtal mål.

Garantibeloppen betalas ut av länsstyrelsen. För utbetalade garantibelopp inträder staten i arbetstagarens rätt mot konkursgäldenären. Den som genom oriktiga uppgifter eller på annat sätt förorsakat att lönegarantimedel felaktigt betalats ut är i princip återbetalningsskyldig. Även i andra fall kan sådan skyldighet föreligga under förutsättning att vederbörande borde ha insett den felaktiga utbetalningen. Lönegarantin finansieras genom avgifter som erläggs av arbetsgivarna. Avgiften är f. n. 0,2 % av lönesumman under året. Avgifterna förs över till en fond som förvaltas av kammarkollegium.

Översyn av lönegarantin

Regeringen bemyndigade den 28 januari 1982 chefen för arbetsmarknadsdepartementet att tillkalla en särskild utredare för att göra en översyn av den statliga lönegarantin vid konkurs. I direktiven (1982:58) för utredaren anförs bl. a.

Vidare har det påtalats att lönegarantin har kommit att få en annan användning än den som ursprungligen var tänkt (se bl. a. Ds A 1979:7).

Lönegarantin har således medfört att konkurs många gånger framstår som ett förmånligt sätt inte bara för avveckling av ett företag som befinner sig på obestånd utan även för rekonstruktion av sådana företag genom att lönegarantin betalar en stor del av konkursboets driftskostnader för tiden efter konkursen. Det har också gjorts gällande att lönegarantin kan bidra till att göra konkurs till en förmånligare åtgärd för rekonstruktion än andra alternativ, såsom exempelvis ackord. I de fall där konkurshalternativet väljs har konkurshandhavaren möjligheter att utnyttja det anstånd som lönegarantin medför för att undersöka olika alternativ att överlåta verksamheten till nya ägare. Detta kan i vissa fall vara angeläget från arbetsmarknads-, industri- eller regionalpolitiska synpunkter.

Mot bakgrund av vad jag nu har anfört bör utredaren undersöka om lönegarantin snedvrider valet av form för rekonstruktion av företag och, om så visar sig vara fallet, föreslå hur en snedvridning skall kunna undvikas.

Enligt 12 § förmånsrättslagen och 13 § lagen om anställningskydd gäller en avräkningsregel som innebär att från uppsägningslönen och därmed också från lönegarantin skall avräknas lön som arbetstagaren under uppsägnings-tiden har förvärvat i annan anställning som han skäligen har bort godta. Under senare tid har det i olika sammanhang påståtts att arbetstagare som under uppsägnings-tid uppbär lönegarantimedel skulle vara ovilliga att ta tillgängligt lämpligt arbete. Frågan har nyligen behandlats i riksdagen. I enlighet med vad som därvid uttalades (AU 1980/81:3) bör det ingå i utredningsuppdraget att undersöka hur ifrågasatt regler fungerar i praktiken. Visar det sig att det finns behov av ändringar i reglerna, t. ex. en skyldighet för den som uppbär lönegarantimedel att vara anmäld som arbetssökande på den offentliga arbetsförmedlingen, bör utredaren lägga fram förslag till sådana. En utgångspunkt vid översynen av dessa regler bör vara att de skall tillämpas på samma sätt som bestämmelserna om lämpligt arbete i arbetslöshetsförsäkringen och det kontanta arbetsmarknadsstödet.

Utredaren tillkallades först i september, och biträde i form av sakkunniga, experter och sekreterare har ännu ej ställts till hans förfogande.

Utskottet

De två föreliggande motionerna av Göthe Knutson (m) och Gullan Lindblad (m), 1981/82:1518 resp. 1981/82:1969, syftar till ändringar i den statliga lönegarantin vid konkurs. I den ena motionen påtalas att lönegarantin i vissa fall använts på ett sätt som leder till snedvridning i konkurrensförhållanden. I den andra efterlyses klarare regler om skyldighet för anställda i konkursdrabbade företag att under uppsägnings-tiden ta lediga arbeten som erbjuds av arbetsförmedlingen.

Kort efter det att motionerna väcktes beslöt regeringen att företa en översyn av den statliga lönegarantin vid konkurs. Utskottet konstaterar att frågor av det slag som aktualiseras i motionerna täcks av de direktiv som utfärdats i samband med beslutet om översynen. Av olika skäl har det kommit att dröja med igångsättningen av utredningsarbetet. Utskottet utgår

från att utredningen får möjlighet att arbeta under de förutsättningar som krävs för att den effektivt skall kunna fullgöra sitt uppdrag. Någon åtgärd med anledning av motionerna är således inte påkallad. Utskottet hemställer därför

att riksdagen avslår motionerna 1981/82:1518 och 1981/82:1969.

Stockholm den 18 november 1982

På arbetsmarknadsutskottets vägnar

FRIDA BERGLUND

Närvarande: Frida Berglund (s), Alf Wennerfors (m), Lars Ulander (s), Anders Högmark (m), Karin Flodström (s), Nils-Olof Grönhagen (s), Lars-Ove Hagberg (vpk), Gustav Persson (s), Ingrid Hemmingsson (m), Sten Östlund (s), Börje Hörnlund (c), Håkan Stjernlöf (m), Bo Nilsson (s), Ingvar Karlsson i Bengtsfors (c) och tredje vice talmannen Karl Erik Eriksson (fp).